

Pulliaeg.
Hartsmäe ökotalu
vanaperemees Agu Hollo
peab koos poegadega
herefordi tõugu lihaveiseid.
Sarvekandjate elu kulgeb
Haanimaa küngastel
uniselt, aga pullidele
meeldib ka pulli teha.
Kord pistis üks oma
koonu Agule istmiku
alla ja kergitas
Haanimihhi nõvvokoja
vanema õhulennule.

**elada
kuidas
uutmoodi
vana moodi
omamoodi elusalt**

Puhas rõõm, Lõuna-Eesti rikkus

Fotod: Terje Atonen

Kuigi ettevõtetus on viimase aja tormituultes kõvasti räsida saanud, ei näita inimeste ettevõtlikkus vaibumise märke. Vähemalt Lõuna-Eesti käänuliste teede ääres kohtab endiselt rõõmsa näoga ettevõtlikke tegelasi, kelle käänulised ideed on aidanud neil muutuvates oludes kohaneda ja hakkama saada. Kas see ongi innovatsioon, võiks küsida. Kahtlemata! Just see on rohujuuretasandi innovatsioon, millest tasub õppida.

Kuid mitte ainult õppida – lokaalselt pinnalt tasub ka mitmeid sügavamaid järeldusi teha meie globaalse majandusmudeli ja kogu maailmakorralduse kohta. Elu ja loodus annavad meile märke, mida võiksime õppida lugema, et kohanduda muutuvate oludega kõige targemal, läbinägelikumal ja ehk isegi radikaalsemal moel. Kestlikkuse märksõna ronib sisse uksest ja aknast, ent meie ajame teda välja nagu tonti või kutsumata külalist, oskamata väärtustada ja vankri ette rakendada.

Lõputu kasv ei ole ju võimalik, aga mõte ja harjumus ei paindu muutuma. Kuidas siis edasi elada sel keerulisel ajal? Ehk oleks abi Lõuna-Eestist kogutud tähelepanekutest, mis jutustavad üheaegselt nii elutarkusest kui ka mängulisusest. Lõunaestlaste sagimist vaadates kostab vahe tõde: üksnes kukeseene kuulamisega ei pruugi me hakkama saada, kuid kukeseent kuulamata ei saa ka jätta ... Ilmselt just selles arusaamises peitubki kohaliku hakkamasaamise võti, ja olemise puhas rõõm.

Kuningriigivalvur.
Otsekui Seto Kuningriigi valvur, poseerib Meremäe külje all asuva Kirsi talo dobermann Rommi paraadfoto jaoks koos perenaise Kaidi Kerdti ja pesamuna Adeele Elisabethiga. Vene piiri äärsel Setomaal jagub uhkel majavalvuril valvamist päeval ja ööl.

Kitseralli.
Tüüringi tõugu kitsed kihutavad jalust maha Andri-Peedo talu pererahva Linda Pajo ja Kermo Rannamäe koos laste Kerdi ja Timoga. Põhja-Euroopa moodsaim kitsefarm Setomaa servas mahutab kuni 500 šokolaaditooni looma, kes annavad hääd kitsepiima.

Põimides kokku meie rahva eriskummalise iseolemise, digiriigi tugevused ja maapiirkonna eelised, saame huvitava sümbioosi kohalikust innovatsioonist, mis segatuna moodsa ja pärimusliku kohanemisega moodustab olulise osa siinse laiuskraadi asukate ellujäämistarkusest. Isegi kui see on liiga lihtsustatud käsitus innovatsioonist, võib Lõuna-Eesti näitel öelda, et sel moel tegutsemine loob eripära ja võimaluse rõõmsaks hakkamasaamiseks.

Just sedamoodi, rõõmsa naerutusega kätt andes viipab Murimäe veinikeldri perenaine Janika Ilves kümneaastase Muri poole, kellest nende veinitootmise lugu alguse sai. Ju on Janika koos peremees Ilmariga seda lugu juba sadu kordi jutustanud, sest külalisi käib Murimäel palju. Aga see on tõesti südamlük lugu, mille uuesti rääkimine ei väsita. Kui nad 2012. aasta suvel autoga Otepää kõrgustikul ringi sõitsid, oli ühel hetkel vaja noor mänguhimuline Muri vette kasta. Naha järve äärde jõudes hakkas see koht nendega kõnelema, ja nemad omakorda üsna pea selle koha omanikuga – kuni said kaubale ja löid käed.

„Muri käpp on mängus, et me siia sattusime,“ räägib Janika, kes kohe esimestel aastatel ka esimesed viinapuud istutas, et oma veinihuvist lähtuvalt proovida niisama uudishimust viinamarju kasvatada. „Algas see suvekodu mõttest ja praeguseks elame aastaringelt siin, tegeleme igapäevaselt viinamarjade kasvatamise ja veini tootmisega ning

külaliste vastuvõtmisega.“ Küsimusele, kuidas ta nii rõõmsameelsena suudab kogu seda suurt ja keerukat ettevõtmist vedada, vastab Janika lihtsalt: „Pead tegelema sellega, mis meeldib.“

UNES VÕI ILMSI

Maailma kõige põhjapoolsema terrassil asuva viinamäena on Janika ja Ilmari hasardist välja kasvanud veinitootmine pälvinud lisaks kodusele huvile ka piiritagust tähelepanu. Kõige kaugem punkt kaardil, kuhu teadaolevalt nende vein on jõudnud, asub Uus-Meremaal. Kuid veinimaja väljaehitamine ei ole veel lõppenud, kasvuhooned kerkivad ja uued terrassid looklevad. Künka tippu rajatud veinikeldri hoone juurest viinamarjaterrasse vaadates unustad küll, et asud Lõuna-Eesti kuppelmaastikul. Kui see pole mõni Hispaania või Lõuna-Prantsusmaa veinimõis, siis on see unenägu.

Unenäolisena tunduvad ka pilgud, millega Janika ja Ilmar teineteist toetavad, ning unenäolisena kõla-

vad mõtted, mida nad mõtleavad, ja mõne neist välja ütlevad. „Looduse sees olemise rõõm ja isetegemise rõõm on esimesed asjad, mis meelde tulevad,“ lausub Janika, vastates küsimusele, mis valmistab talle kogu selle lõputu igapäevase askeldamise juures kõige rohkem rõõmu. „Suhtlemise rõõm ka, aga eks see sõltub ikka seltskonnast, kes ja millise huviga siia meie juurde satub.“

Peremees Ilmar tegeleb aednikuna kogu viinamäe kujundamise ja korrashoiuga, perenaine Janika veini valmistamise ja muu töökorraldusega. See pole naljaasi, et suuta õigel ajal ja ühekorraga kogu kasvuhoonetäis ehk pool tonni marju maitsvaks veiniks võluda. Aga võlurid on Murimäe veinimeistrid küll vist mõlemad, sest hõrk rüübe, mille nad ise kohapeal tuhandetesse pudelitesse villivad, võimaldab neil juba ka majanduslikult ots-otsaga kokku tulla. See tundub täiesti uskumatu, arvestades koha väiksust ja toodete müügihinda. „Eesti käsitööveinid on väga eksklusiivne nišitoode,“ ütleb Janika. „Meie pakume tegelikult elamusturismi – näitame elu võimalikkust maal teistmoodi.“

See on oluline mõte. Kuid veelgi olulisem on mõte, mille Murimäe veinikeldri perenaine poetab Muri pildile kutsudes otsekui möödaminnes: „Elu ongi puhkus.“

ELU ONGI PUHKUS

Soh... selline mõte kaasa pakitud, alustab meie seekordse fotoretke juht Terje Atonen oma pisikese matkaautoga sõitu Sibulateele Voronja galeriisse. Teel ostab ta suitsulatikat, põikab läbi Kostja juurest, kes samas lähedal sibulaid kasvatab, ja võtab siis suuna Haanimaale, et püüda pildile hetk, kuidas muhedad maheveised Hartsmäe ökotalu peremeest peavad, jah, mitte vastupidi ... kuidas kollane metskass muusik Anu Tauli inspireerib, kuidas Parmu ökoküla peremees hobust rakendab, kuidas Andre juustufarmi perenaine oma „mummusid“ kallistab... Nii ta sõidab Valgamaalt Võrumaale, Haanimaalt Setomaale, Põlvamaalt Jõgevamaale, Tartumaalt veel siia-sinna, ja lõpuks tagasi Tallinna. Muudkui sõidab ja pildistab, ja ütleb pealinna jõudes, et tema jaoks olid need kohtumised lõunas nagu teraapiapäevad.

„Olen ise juba pikemalt otsinud seda valemit, kuidas olla rohkem maal, ja need lood, mis ma kuulsin ja nägin, olid väga inspireerivad,“ lausub Terje, kelle setost vanaisa ja Valgamaalt pärit vanaema said kunagi ammu kokku Arula koolis, ja kelle lapsepõlv mööduski lõunas, Valgamaal ja Võrumaal. „Ringi sõites tundsin, et olen jälle kodus.“

„Kestliku kahanemise kokkulepe võiks olla järgmine suur samm.“

Kaido Kama, Liivakingu talu peremees

Lõuna-Eesti on fotograafi pilgu läbi täis inimesi, kes säravate silmadega teevad asju, mis paneb nende hinge helisema. „Mulle tundub, et lõunas on inimestel aega, ka omavahel suhelda, ja nad on suuremad nautlejad. Nad panevad looduses toimuvat tähele ja mulle tundub, et neil on aega enne mõelda, kui nad midagi tegema hakkavad,“ mõtiskleb Terje. „Minu kõige suurem avastus on, et lõunas kogukonnad tegelikult ka toimivad!“

LOOMISE RÕÕM

Olles pildistamise käigus kohtunud paljude ärksate ja ettevõtlike inimestega Lõuna-Eesti eri paigust, jäi Terjele silma üks ühine nimetaja, milles väljendub tema jaoks nende kõigi elujulgu ja tegutsemise rõõm. See on loovus!

„Nad on nii loomulised oma tegemistes ja nad on leidnud selle valem, kuidas saada hakkama, kasutades kõiki võimalusi, mida maal elamine pakub,“ sõnab ta ning lisab, et peab Lõuna-Eesti suurimaks rikkuseks mitte üksnes siinset loodust, vaid ka siinseid inimesi. „Looduse hoidmisest räägitakse iga päev, aga ma arvan, et tuleks rohkem hoida ja väärtustada inimesi, kes lõunas kogu elu üleval hoiavad. Kui neis see sära igasuguste mõttetute nõudmistega ära suretada, oleksime märksa vaesemad.“

Nõudeid ja tingimusi seab praegune elukorraldus väga erinevaid. Mõned neist lähtuvad tuimalt ametnike maailmast, mõned tulenevad muutuvast maailmast. Küsimus on oskuses eristada olulist ebaolulisest ja liikuda edasi paindlikult, elu ja keskkonda hoides ehk elukeskkonda kahjustamata. Milline on üldse fotograafi vaade meie võimalustele edasi kesta ning keskkonnale ja seeläbi iseendale kahju tegemata arengut jätkata? Kõik algab iseendast, ütleb Terje Atonen. „Ma ise tahan liikuda juurte juurde. Toidus kasutada võimalikult palju enda või kogukonna kasvatatud, hoiduda oma igapäevases elus ületarbimisest. Me ei vaja nii palju asju enda ümber,“ on Terje kindel.

Sellega nõustub ka mees, kes seadis end Karula rahvusparki peidulises nurgas sisse juba aastakümnete eest ning sellest ajast peale eluks palju asju ei vaja. Üht lambavillast kampsunit aga kindlasti.

SKEPTILINE OPTIMISM

Liivakingu talu peremees Kaido Kama, kelle nimi tutvustamist ei vaja, peab oma elujärge Karula ainulaadset metsade-põldude-karjamaade malelual omaette luksuseks. Karula rahvuspark on üks väheseid paiku Eestis, kus kogukond teeb teadlikult koostööd selle nimel, et hoida loodust ja looduslähedast elukorraldust omavahelises kooskõlas.

Külalise teekond taluõuele kulgeb kui orienteerumismäng, kuid kohe kiikab Kaido köögiknast, kutsub tarre ja tõstab teevee tulele. „Tänavu on putukaid hulga vähem kui varem, saab lahtise aknaga istuda,“ ütleb ta esimese asjana. On see hea

või halb, ei tea – lihtsalt mingi looduse märk. Elu erinevaid tahke ja telgitaguseid näinud mees teab rohkem kui ütleb, aga see, mida ütleb, paneb mõtlema. Innovatsioonist rääkima asudes hoiatab ta kohe, et tema vaade ei ole peavoolu publikule kõrva mööda. Nimelt peab Kama tavapärase majanduskasvu hoo- gustava mõtteviisi asemel üha mõeldavama, lausa ainuvõimaliku arenguna kestliku kahanemise teed. Ilma pikema sissejuhatusest räägimegi asjast.

Kas nüüd hakkab jälle mingi maailmalõpuseo ja puudekallistamise jutt, mõtleb mõnigi lugeja ... Ei hakka, hoopis vastupidi – lihtne ja selge vaade elule, täis kainet talupojatarkust, milles kõlavad kokku skeptiline pessimist ja pragmaatiline optimist. Need isiksuse tahud on meis kõigis olemas, tänu sellele olemegi suutnud siin hõbevalges maanurgas kohanduda ja ellu jääda. Olgem nüüd nii targad ja kohandugem uuesti, sest vahepealne illusioon lõputu kasvumajanduse võimalikkusest hakkab purunema, teistmoodi tegelikkus annab endast üha selgemini märku. „Elurikkuse kadu on praeguse aja suurim probleem, ja siia võib panna võrdusmärgi inimegevusega. Olukord on tõsine,“ ütleb Kama. Kuid skeptiline optimist temas otsib uusi viise, kuidas maailma muutusi märgata ja kohanduda.

KASV VÕI KAHANEMINE

Nagu loom läheb lõõskava päikese või lausvihma eest varju, otsib inimene varju väsitava või vägivaldse väliskeskonna eest. Koroonakevadel leidsid paljud meist üles tee maakoju, et pugeda välise ilma ees pakku, saada ise hakkama. Samal ajal saime kõik aru, et päris üksi ei ole võimalik kaua vastu pidada – inimene on karjaloom, ja üksi ei ole ka võimalik väliskeskonda taas sobivamaks elupaigaks muuta. Seda saame teha üksnes ühiselt, kui nii otsustame.

Just sellest räägibki Kaido Kama: meid ümbritsev maailm teiseneb, meie elukeskkond teeb läbi väga kiiret muutust, oleks rumalus seda eitada. „Koroonaviiruse märguanne oleks võinud inimkonna jaoks olla n-ö saatuse sõrm, mis meid korrale kutsus. Aga maailma liidrid käivitasid rahapressid ja jagavad laenuraha. Klammerdutakse selle külge, mis oli eilne päev,“ lausub Kama. „Üksikisiku tasandil oli see siiski väike äratuskell, tõmbekeskused muutusid kevadel paari kuuga tõukekeskusteks. Meie suvekodude süsteemil on pikas plaanis kindlasti omad eelised, sest inimestel on koht, kuhu linnast ära minna.“

Kuidas peaks ühiskonna ja majanduse areng jätkuma, kui senine kasvule orienteeritud lähenemine on viinud elukeskkonna kahjustumiseni? Kas kasvumajanduse seisma jätmise või kasvult kahanemisele pööramine on üldse võimalik, ja mida see annaks? Areng läbi kahanemise tundub äraspidine mõte, eriti turumajanduse tingimustes, kus arengu ainsaks mõõdupuaks on kasv ja kasum. Siiski, juba praegu muudavad seda kivisse raiutud turumajanduslikku

Velokoer.

Rattaringluse algatus lõi Lõuna-Eesti pealinna kestlikult kihama. Tartu Waldorfgümnaasiumi vilistlane Toomas Samuel Silbaum otsustas enne mөөõpingute algust Eesti Kunstiakadeemias vändata koos velokoer Andyga kodulinna risti-põiki läbi.

Metskass.

Mulgimaalt pärit laulja ja pärimusmuusik Anu Taul, kes õpetab Võrumaal lapsi ja majandab oma pisikest loomettevõtet Willendorf Sound, ammutab inspiratsiooni loodusest. „Oled kollase metskassi moodi, kelle laanetaat tarre mul tõi,“ kõlab ta laulus.

„Minu jaoks olid need kohtumised lõunas nagu teraapiapäevad.“

Terje Atonen, fotograaf

Kunstivares. Voronja galerii eestvedajad Kaili Kask ja Raul Oreškin hullutavad Peipsiveerde sattujaid Varnja külas hea kunsti ja eriti hea atmosfääriga.

Mummud. Andre juustufarmi töökad piimalehmad Tartumaal teavad, kuidas perenaist Erika Pääbust ja peremeest Aivar Alvistet rõõmustada: esmalt tuleb tõmmata neil kareda keelega üle näo ja seejärel anda kõige paremat piima.

Veinimuri. „Muri käpp on mängus, et me siia sattusime,“ tunnistavad oma viinamäel Naha järve ääres Otepää kõrgustikul Murimäe veinikeldri pererahvas Janika ja Ilmar Ilves.

Piimaninad. Olemari talu kitsed Palamuse lähedal Jõgevamaal on ära taltsutanud perenaise Marika ja peremehe Ole Hüti, kes valmistavad kitsepiima tooteid ja looduskosmeetikat.

Kaisuloomad. Elva kandis Kirepi külas aitab uhke kodukalkun koos kõigi teiste Kase talu miniloomaia asukatega pererahval külalisi linnamelust võõrutada. Pildil perenaine Eveli Andrek ja peremees Margus Kangur lastega.

Tööhobune. Valgamaa lõunapiiril laiuva Parmu ökoküla looja Kalev Raudsepp kuulab hobuse sõna – kui ruunal vaja tööd teha, hoiab ohje.

Kihnukad. Alatskivi kandis Naelavere külas kasvatab perenaine Made Uus juba aastaid Kihnu maalambaid. Eesti ohustatud põlistõuks kuulutatud kihnukad aitavad traditsioone hoida.

Kalapäev. Sibulateelt tuntud Kostja sibulatalu peremees Konstantin Avvo teab, mis hea: söö sibulat ja kala, siis seisab mast kui tala! Mere moodi järve ääres peavad mastid korras olema.

printsipi säästva ettevõtluse, rohemajanduse ja ringmajanduse põhimõtted.

Kui hoolimatu majandamise asemele on astumas hooliva majanduse mõtteviisi, peaksime ümber sõnastama ka innovatsiooni mõiste, tõstma selle kõrgemale pelgalt kasumliku tootearenduse kitsamast tähendusest. Kuidas laiendada innovatsiooni mõtet kestliku kahanemise vaatenurgast? Sisuga täitub see siis, kui tuua tähelepanu globaalsete muutuste valguses lokaalsetele protsessidele, piirkondlikule arengule, ise hakkama saamisele.

ÜKSI JA MITMEKESI

Sama nähtamatuna maastikul laiali nagu Liivakingu talu kolm hobust ja sadakond lammast, paiknevad hajusalt ka ettevõtliku loomuga pered Karula rahvuspargi kiplilisel lapitekil. Kõigil neil on ise hakkama saamise vedru tugevalt vinnas, ent pilk järvepiiril või teekäänaku taga ikka mõnel naabril, kellega üht ja teist ühiselt ette võtta. Sest päris ükski ei saa, mitmekesi ja kogukonnana saab paremini.

„Mina pean hobuseid. Kuidas neid pidada, et neil tervis korras oleks, on väike innovatsioon,“ mõtiskleb Kaido oma teadmiste ja kogemuste üle, mida huvilistega jagada. Kohalikuks innovatsiooniks võiks tema meelest nimetada mingi asja teisiti tegemist, või hoopis niimoodi tegemist, nagu seda kunagi tehti. Ehk teisisõnu: meie kohalik eluterve innovatsioon peitub esivanemate tarkuse ja moodisate võimaluste oskuslikus ühendamises. „Häid näiteid sellisest innovatsioonist leiab ümberringi küll,“ sõnab Kaido. „Mida rohkem on näiteid, kus inimene saab iseendaga hakkama sõltumata suurtest korporatsioonidest, seda parem ühiskonnale.“

Vahest just see, et me väikese rahvana oleme ajaloo tõmbetuultes suutnud raskuste kiuste ikka püsima jääda ja tänapäevase healoluni jõudmisel ka mitte liiga enesekeskselt muutuda, annab meile sügavam tarkuse ja võime mõtestada laiema protsessi ning jätkusuutlikuks edasiliikumiseks vajalikke järeldusi teha. Kaido Kama ütleb, et kliimamuutuse ja ressursipuuduse tõttu ägenevate geopoliitiliste võimümängude koorma all ägav inimkond vajaks hädasti maha rahunemist ja kainet pilku. „Lihavõttesaarel mängiti läbi see hukutava kasvu mudel, mida praegu tehakse läbi kogu planeedil Maa. Ressursikadu viis vennatapusõdade ja kultuuri kadumiseni, oma toitu tuli kaitsa naabrite eest eli hinnaga,“ vaatab maailma näinud mees tagasi Maailmanaba saareks kutsud paiga ajaloolisele õppetunnile.

Teisalt, ütleb ta, leiab maailmast häid „laiutamata elamise“ näiteid, kasvõi Tiibeti kultuuri näol. „Tiibeti rahvas on kolme-neljatuhande meetri kõrgusel askeesis elades pakkunud maailmale väga kõrge kultuuri,“ räägib Kama ja toob huvitav tähelepaneku nende teadlikust demograafiast. „Tiibetis on kombeks mitme mehe pidamine, mis tuleneb sealset keskkonnast ja looduse äärmuslikust kar-

musest. Üks naine saab mitme mehega vähem lapsi kui üks mees mitme naisega. Igasugune rahvastiku arvu kasv oleks tähendanud neile näljahäda.“

Jätkates sama mõtet, tõmbab ta paralleeli Eestiga. „Eestlasi on siin maanurgas praegu sisuliselt sama palju kui sada aastat tagasi, samal ajal on maailma rahvaarv kasvanud ligi viis korda,“ arutleb Kama ning lisab, et Eesti võiks selle demograafianäitaja poolest olla laiemas vaates heaks eeskujumuule maailmale. Kas me aga suudaksime olla eeskujuks ka kestliku eluviisi juurutamisel? „Selleks on vaja mingit raputust, et väärtushinnangud radikaalselt muutuksid ja see mõjutaks maailma arengusuunda. Heaoluühiskonnas elu nautlev enamus ei loobu oma nautlevast eluviisist,“ on Kama kindel ja lisab muiates, et loosung „Vali mind, hakkame vähem tarbima!“ ei võida valimistel kunagi.

ÜLEILMNE ALGATUS

Kaido Kama nägemuses peaks inimkond, soovides oma koduplaneeti praegusest tupikust välja aidata, kokku leppima sarnasel süsinikuheitmete vähendamisele ka majanduskasvu vähendamise poliitikas. „Süsinikulepped on ainus senine riikidevaheline vabatahtliku piiramise kokkulepe. Kestliku kahanemise kokkulepe võiks olla järgmine suur samm.“ Kama tunnistab, et kestliku kahanemise mõte on utopia, kuid ta ei näe meie maailmale praeguses olukorras ühtegi teist väljapääsu. Ta on kindel, et kestlikku kahanemist, mis lähtub jätkusuutliku majanduslanguse mudelist, ei saa juurutada ainult mõnes üksikus maailma punktis, vaid seda tuleks teha üleilmse algatusena. Leidub juba ju säästliku eluviisi pääsuke, kes suudavad kestlikkusele anda mõistetava majandusliku mõõtme. Miks ei võiks saada selliseks näiteks Eesti?

Miks mitte! Muudame paradigmat, lükkame käima kestliku kahanemise üleilmse algatuse, veame riikidevahelist diskussiooni, näitame suunda globaalpohmeluse raviks. Üleilmse talgupäeva ehk maailmakoristuse vedamise kogemus on meil olemas. Muutus algab inimestest, kogukonnast, sügavamast arusaamisest ja hoolivast hoiakust looduse ning kogu elu suhtes – elurikkuse väärtustamisest.

Karula ja teiste Lõuna-Eesti kogukondade näitel ütleb Kaido Kama, et regionaalne areng algab mitte asfaldist ja betoonist, vaid kultuurist ja traditsioonidest, identiteedist ja paigatunnestusest. „Iseteadlikkus ja identiteet on antud meile Lõuna-Eestis kaasa nagu lotovõit. See võimaldab kogukonnaelu üles ehitada kultuurilise isikupära põhjale,“ on Kama veendunud. „Lõuna-Eesti rikkuse moodustavad looduskeskkond ja inimkoosus kokku. Siin on metsa ja siin räägitakse võro kiilt. Olen õnnelik, et saan elada oma unistuste elu looduse sees.“ Edasiliikumise võti peitub tema sõnul kaugtöö ja praktilise maatöö ühendamises: oskuses tegutseda ise ennast ära majandades, kasutades selleks traditsioonilisi

„Lõuna-Eesti on oma näo ja kuvandiga eksootiline paik, kus leidub müstikat ja maagiat, mis tõmbab.“

Kaia-Kaire Hunt, Hundiallika keskuse eestvedaja

tarkusi ja tehnoloogia parimat osa, väärtustades kogu paikkonda ja hoides konkreetse paiga väärtusi. „See kõik on osa elurikkusest.“

MUUTUS JUBA TOIMUB

Kirevalt metsiku elurikkuse järgi lõhnavad heinamaad Hundiallika retriidi- ja koolituskeskuse ümber, kus Kaia-Kaire Hunt ja Toomas Trapido sel kevadel toidus-ala rajama hakkasid. Avatud maailma ja enesearengu keskus, mille tegevus sai hoo sisse 2013. aastal, on iseolemise tarkust ning looduse tundma õppimise võimalusi pakkunud sadadele huvilistele Lõuna-Eestist ja kaugemalt. Kogu keskuse tegevus rajaneb harmoonia loomise taotlusele: kuidas saada parem kontakt iseendaga ja ümbritseva keskkonnaga.

Kogu selle tegutsemise juures – inimeste looduse sisse ja iseendasse juhatamiseks – on Kaia-Kaire ja Toomas pidanud üksjagu jalgratast leiutama. Kummaline jah, et elurikkuse taastamist tuleb üldse pidada innovatsiooniks, kuid intensiivne looduskasutus on enamikus maakohtades elu ja rikkust tuntavalt kahandanud, lausa kurnanud. „Elame ebastabiilses maailmas ja ebatavalisel ajal. Meie maailma seni koos hoidnud teadmised on paigast loksunud, miski pole justkui enam kindel, miski pole endine,“ arutleb Toomas. „Kaljukindlad tõed murenevad, ilmastikumustrid muutuvad, kultuurilised väärtused purunevad – toimumas on mingi suurem muutus, mis puudutab enamikku Maa elanikkonnast.“

Füüsikas nimetatakse üleminekut faasinihkeks. Bioloogias saab röövikust nukkumise käigus liblikas, toimub täielik transformatsioon. „Inimestena on meile antud võimalus saada paremaks endaks, seada sisse uut alustel suhe loodusega, hakata oma vajadusi rahuldama planeeti kurnamata,“ räägib Toomas, kelle sõnul annab koduplaneet inimkonnale selgeid märke, et pimesi kasvu taga ajades ja vanaviisi jätkates ei ole pikka pidu.

Kaia-Kaire ütleb, et inimkond vaevleb oma ihade ehk tahtmiste küüsis, mis meid juhivad, kuni pole toimunud sisemist muutust. „Tõeliseks muutuseks läheb vaja sisemist ärksust ja ärkamist, sest muutus on ebamugav. Kuid isegi paljud teadlikumad inimesed on vaimsed šoppajad, kes otsivad mugavust, mitte sisemist muutust,“ on vaimse tervise terapeut ja koolitaja tähele pannud. „Muutused maailmas algavad igauhest endast, seepärast on meie tegevused suunatud siin sellele, et innustada inimesi alustama muutust iseendast. Siinne koht väga toetab seda.“

MÜSTIKA JA MAAGIA

Paljudes kohtades Lõuna-Eesti eri paigus võib tajuda arhailist, omalaadset etno-futuristlikku õhustikku. „Lõuna-Eesti on oma näo ja kuvandiga eksootiline paik, kus leidub müstikat ja maagiat, mis tõmbab. Siin on olemas teistmoodi looduslähedus

Alpakapilk.
Raamatuloost tuntud Viplala oleks sind justkui ära tinistanud, kui satud Võrumaal Sarve talus alpaka tätt vaatama. Perenaise Janika Naabri pilk toimib sama teraapiliselt.

Siidikana.
Põlvamaal tegutseva Peri mahemõisa peremees Ander Konks saab köögivilja kasvatamisel tuge eksootilistelt siidikanadelt. Kukk pildile ei mahtunud, sest pani fotosessiooni ajal isekalt rõhku väarikas olemisele, muigab Ander.

ja traditsioonid, oma keel ja väärtusruum, juured on tunda,“ sõnab Kaia-Kaire. Selle piirkonna kohalikku innovatsiooni võiks tema sõnul väikese muigega kirjeldada kui matslikku *high-end* toodet, mis põhineb sügavatel väärtustel ja eksperimenteerib moodsate võimalustega. „Loodus on siin innovatsiooni oluline osa, teha saab vaid ausaid asju, hinge ja südamega.“

Toomas lisab, et maailma muutmise võti ei peitu tehnoloogias, sest see ei muuda inimese suhet looduse ja iseendaga. Edasimineku juured asuvad sügaval endas, maailma mõistmises ja suhetes teiste inimestega. „Lõuna-Eestis on olemas võtmed jätkusuutlikuks arenguks, sest siin on rohkem alles omakultuuri ja isemajandamist, päris-väärtuste loomist.“ Rõõmu toovad Hundiallika pererahvale need erilised hetked, kui külla tulnud inimesed rahunevad ja neis on märgata toimumas sisemist muutust.

Lõuna-Eestis võib sellist elusust ja ettevõtlikkust näha ja kuulda, puudutada, üllatada. Üllatada võib ka mõtetest, mida kohtad neil käänulistel teedel. Kas innovatsioon on edasimineku või tagasimineku, võiks uuesti ja uuesti küsida kestliku arengu vaatevinklist. Kui kasv on elu ainus tulemusmõõdik ja kriteerium, kasvatame oma maailma lõhki nagu sügise üleküpsenud tomati. Kui astume tasase sammu ja hooliva pilguga, märkame teistmoodi lähenemisi, uusi võimalusi. Märkame kestlikku katsetamist, mängulist tegutsemist, puhast rõõmu – Lõuna-Eesti rikkust.

Trehvame siis peagi juba Lõuna-Eestis, kus iga ettevõtlik pere, iga kogukond, iga jätkusuutliku eluviisi kants ootab külla häid inimesi – ja mitte üksnes külla tulema, vaid ka külla jääma!

*Loe lähemalt
www.visitsouthestonia.com*

Rahvusvaheline koostööprojekt

Lõuna-Eesti LEADER tegevusgruppide ja ajakirja National Geographic Eesti ühisprojekt „Elu kahe maailma piiril“ on piiriülene koostööalgatus, kus osalevad ka partnerid Soomest ja Põhja-Iirimaalt. Maastikule paigaldatud NG kollased raamid toovad esile nende paikade väärtusi: puhas loodus, kultuur ja ajalugu, jätkusuutlikud kogukonnad, innovaatilised lahendused. Rahvusvahelise projekti koostööpartneriteks on Lõuna-Eesti LEADER tegevusgrupid: Jõgevamaa Koostöökoda, Tartumaa Arendusselts, Piiriveere Liider, Valgamaa Partnerluskogu ja Võrumaa Partnerluskogu, samuti linnad Tartu, Elva, Valga ja Võru. Välispartneritena loovad kaasa LEADER tegevusgrupid Kagu-Soomest (Sepra ja Etelä-Karjala Kärki piirkond) ning Põhja-Iiriimaalt (Causeway Coast & Glens piirkond).

*www.sepra.fi; www.karkileader.fi;
www.causewaycoastandglens.gov.uk/work/rural-development*